

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

Fra Stabburstrappa	s 2	Servering av Pilegrimsuppe	
Hva skjer?	s 3	og Vandring	s 7
Blått kulturminneskilt på isdammen	s 4	Kruttrøyk og smell på Bakås skanse	s 9
300 års markering på Bakås skanse	s 5	Sommer på Årvoll Gård	s 11

GRORUDDALEN HISTORIELAG

Stiftet

1981

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

Returadresse:

Groruddalen Historielag
Postboks 37 Grorud
0905 OSLO

Besøksadresse:

Stabburet Nordtvet gård
Gårdsveien 1 - 3

Kontortid:

Kontoret er åpent første
onsdag hver måned.
kl. 12.00 - 14.00
Telefon: 22 16 48 85
E-post: post@grohi.no
Hj.side: www.grohi.no
Org.nr 989 556 924

AkersDølen's redaksjon:

Kristian Skaane
Sigrun Opheim

Styret:

Leder og ansv.red.:
Dan Brovold

Nestleder: Kristian Skaane

Sekretær: Sigrun Opheim

Styremedlemmer:

Trine Pedersen
Anne Finhammer
Guri E. Bramness
Kari Brun Wisløff
Anne Fikkan

Varamedlemmer:

Geir Nordhus
Tore Bakker

Bokføring:

Øyvind Ragnar Bjørklund

Produksjon:

Gjerholm Design

Fra Stabburstrappa

Årboka for 2016 er snart klar for utgivelse. Redaksjonskomiteen har nok en gang arbeidet for å sette sammen de ulike artiklene til en flott årbok, og forfatterne har igjen bidratt med mye stoff. Her blir det mange og spennende artikler om hva som har skjedd i dalen vår.

Lokalhistorie er interessant og gir oss en bedre forståelse for hvordan vårt samfunn har utviklet seg. Som medlem av vårt historielag ser jeg fram til å tilby denne årboka til deg. Etter lanseringen den 27. oktober på Nordtvet bibliotek vil den være i salg. Dere som er abonnenter vil få den sendt hjem.

Vår og forsommeren har vært preget av markeringen av at det er 300 år siden Karl den. 12. forsøkte å innta Oslo, men ble stoppet på Bakås skanser. Dette er ikke bare en historisk hendelse for Groruddalen, men for hele Oslo og landet forøvrig.

Groruddalen Historielag markerte denne historiske begivenheten med et meget stemningsfullt kveldsarrangement på Bakås skanser den 14. mars, datoen for dette angrepet for 300 år siden. Vi hadde også et minnerikt arrangement den 8. mai da dette angrepet ble isenesatt med norske og svenske soldater med kruttsalver og kamp. Med opp mot tusen tilskuere i strålende sol ble dette en markering vi er stolte av.

Vi takker Akers Avis Groruddalen for meget flott dekning og forhåndsomtale av disse arrangementene, og sender en stor takk til Alna bydel som støttet disse arrangementene økonomisk.

Styret i historielaget serverte også i år pilegrimssuppe til over 100 personer i forbindelse med utegudstjenesten på Liastua. Etterpå ble det vandring gjennom pilegrimsleden over Gjelleråsen med Jan Arne Tangerud som leder.

Vi deltok også for første gang med en stand på en åpen dag på Årvoll gård og samme dag var det ungdomskulturfestival på Grorud og da holdt vi Steinhoggermuseet åpent.

Utover høsten har vi planlagt to åpne medlemsmøter. Ett den 14. september kl. 18.00 på Isdammen i Bjerke bydel med en etterfølgende vandring til Uteliggerhytta, og ett den 12. oktober kl. 18.00 på Ellingsrud gård i Alna bydel med et

tilbakeblikk og en oppsummering av den før omtalte 300 års markeringen.

Søndag den 4. september kl. 13.00 vil det bli arrangert en guidet tur med frammøte på Økern T-bane (bussholdeplassen). Turen vil gå til Risløkka og Anne Fikkan vil fortelle om livet på herskapsgården på Økern, om bydelens ukjente vikingegraver om dramatiske hendelser på Stan-

dard telefon- og kabelfabrikk om livet på "landet. Vi håper på stort frammøte på disse arrangementene som også vil bli annonsert i Akers avis Groruddalen.

Groruddalen Historielag

Dan Brovold, Leder.

Forsidefoto: Det nye kulturhistoriske skiltet som er satt opp på Isdammen.

Hva skjer?

Dato/tid	Møteplass	Aktivitet
12.-14. august		Steinhoggerfestivalen på Grorud
Søndag 28. august		Bånkalldagen
Søndag 4. september kl 13:00	Bussterminalen på Økern	Vandring på Økern
Onsdag 14. september kl 18:00	Medlemsmøte på øvre Isdam	Vandring til uteliggerhytta
Onsdag 12. oktober kl 18:00	Medlemsmøte på Ellingsrud gård som en avslutning av jubileumsåret for 300 års dagen for angrepet på skansene rundt Oslo..	
Torsdag 27. oktober	Nordtvet bibliotek	Lansering av årbok 2016
Siste helg i november		Lions Julemesse

“Lokalhistorie er spennende!”

Det tas forbehold om endringer i programmet!
Følg med på nettsiden www.grohi.no

Nytt museum på Isdammen

Byutviklingsbyråd Hanna E. Marcussen og nestleder Brith Dybing i Bjerke bydelsutvalg klare til å knippe snoren på det nye museet. Foto: Anne Fikkan

Etter et sterkt lokalt engasjement og påtrykk fra nærmiljøet og ulike organisasjoner, kjøpte Oslo kommune Isdammen på Årvoll i 2008 for å utvikle stedet til et kultur- og aktivitetssenter.

Isdammen er en perle, der den ligger lett tilgjengelig i enden av Årvollveien og like innenfor markagrensen. Bygningene og uteområdet er nå satt i stand og er i bruk av foreninger, skoler, barnehager og lokalbefolkningen til arrangementer, sammenkomster og en stille stund ved dammen. Like viktig er isdammen som kulturminne. Kunnskapen om isdriften, om utstyr, om teknikker og om slit, skal ikke gå i glemmeboken. Bydel Bjerke har derfor doku-

mentert virksomheten og innredet et av husene som et enkelt museum.

Søndag 13. mars åpnet byutviklingsbyråd Hanna E. Marcussen det nye museet. Samtidig ble Oslo Byes Vels blå kulturminneskilt avduket av generalsekretæren, Ole Rikard Høisæther. De tidligere eierne - Arne og Ragnar Høvik - ble intervjuet av Håvard Pedersen om livet og virksomheten på isdammen og en nylaget film om isdammen ble vist for første gang. Mer enn hundre personer var møtt frem for å markere åpningen og bli kjent med de nyrestaurerte bygningene.

Anne Fikkan

300-årsmarkering ved Bakås skanser

14. mars 1716 kom svenskekongen Karl 12. og 3000 svenske soldater til Bakåsskansene, og 14. mars 2016 arrangerte Groruddalen Historielag en markering av denne begivenheten.

For 300 år siden var skansene her oppe klare med veisperringer og forhuggninger. Bøndene i omegnen hadde laget herrebråter; nedhogde trær på rot med grenene mot fienden. En palisade av tømmerstokker sperret Bakåspasset. Dessuten lå snøen tung og dyp. Stillingene var godt bemannet med norske soldater og væpnede bønder, utstyrt med feltkanoner og flintlåsmusketter.

Alt dette ble for mye for Karl 12. og hans svenske karolinere, og de trakk seg tilbake for å prøve en annen vei mot Christiania.

Mellom 60 og 70 historieinteresserte møtte opp denne marskvelden i 2016. Skansene var markert med brennende fakler og midt på vollen brant to store bål. Leder av historielaget, Dan Brovold, ønsket velkommen. Jan Arne Tangerud holdt en kort innledning hvor han minnet oss om tidligere sokneprest Lorents Ulrik Pedersen på Høybråten, historielagets første æresmedlem, og hans kamp for å hindre at skansene skulle bli rasert av utbyggingen i området.

I årene 2002 – 2005 ble skansene nennsomt restaurert etter at Riksantikvaren hadde bevilget de nødvendige midler. Furuset bydel søkte om fredning av området i 2002, og skansene ble fredet i 2014.

Så, midt i den trolske stemningen med

*Dan Brovold og Jan Arne Tangerud diskuterer.
Foto: Kari Brun Wisløff*

*Carl XII forteller om hendelsene under angrepet på Christiania i 1716.
Foto: Kristian Skaane.*

fakler og bål kommer Karl 12, spilt av Dan Sæther, og gir oss sine betraktninger over

disse håpløse nordbaggerne, som ikke skjønnte sitt eget beste.

Artillerikaptein Matheson, spilt av Geir Nordhus, fortalte så om trefningen sett med norske øyne. Han sa at den dansk-norske øverstkommanderende, general Lützow, var en forsiktig taktiker som unngikk det store avgjørende slaget som Karl 12. ønsket seg, og sikkert hadde vunnet. Det kom bare til mange små trefninger. Svenskene hadde først problemer på grunn av kong Vinter, så med norske veier og sist med forsyningslinjene som nordmennene stadig brøt.

Så, to år senere, i 1718, ble Karl 12. truffet av den "ødesdigra kulan" foran murene på Fredriksten festning i Halden, og den Store Nordiske Krig ebbet ut.

Kari Wisløff

Carl XII og Artilleri kaptein Matheson (Dan Sæther og Geir Nordhus) Foto: Kari Brun Wisløff

GRASROTANDELEN

I 2015 fikk vi inn kr 18 002,- Blir du med i år?

Ta med denne strekkoden til din nærmeste tippekiosk for å støtte Historielaget

Pilegrimsuppe

Trine, Guri, Anne og Kari serverte suppe i år.

Tradisjonen tro skulle historielaget også i år serve suppe etter gudstjenesten på Kristi Himmelfartsdag, vår tradisjonelle fiskesuppe. Dan, Anne, Trine, Kari og Guri stilte opp på Liastua med de nødvendige ingrediensene som litt etter litt ble til suppen slik vi kjenner den.

Været var på vår side, og utendørs servering gikk bra. Suppen var også i år populær, og kjelene ble nesten bunnskrapte.

Guri E. Bramness

Damene serverer suppe til sultne kirkegjengere.

Husk å melde adresseforandring!

Friluftsgudstjeneste på Liastua

På Kristi Himmelfartsdag torsdag 5. mai var det tradisjonen tro gudstjeneste på Liastua.

Etterpå serverte Groruddalen Historielag pilegrimssuppe til alle frammøtte. Og så satte Jan Arne på sin vandrehatt og grep sin vandrestokk og ledet ca. 25 glade vandrere på pilegrimsferd.

Turen gikk fra Liastua langs den gamle kongeveien og helt til skansene mot Nitte-dal og er en del av den gamle pilegrimsleden fra Oslo til Nidaros; en av de fire viktigste ledene i den kristne verden. Og leden er bekrefet i gamle skrifter helt tilbake til kong Sverres tid. På 1700-tallet ble veien utbedret for tømmertransport. Og vi beundret klokketårnene i den bratte kleiva. De var der for å varsle kommende trafikk.

Pilegrimen Jan Arne Tangerud i kjent positur med vandrestav og pilegrimshatt.

Vandrene hører på Jan Arne Tangerud der pilegrimsleden krysser lysløypa i Gjelleråsskogen.

Opp langs veien ligger fem gravrøyser som også vitner om at veien lå her. Nesten helt oppe passerte vi en møteplass for mil. org. under krigen.

Her hadde de to hytter. Her oppe var det også vardeplass og kanskje også rester etter en vardehytte. Varder ble bygget fra svenskegrensen og til Oslo for å varsle angrep fra øst og ble brukt i over 1000 år.

På siste stopp ved Skansene ga Jan Arne Tangerud oss en inspirert innføring i Karl XIIIs krigstokter og mislykkede forsøk på å ta Akershus i 1716.

Tekst og foto: Kari Brun Wisløff

Inskripsjonen på steinen som forteller om angrepet på Gjelleråsen skanse i 1716.

Kruttrøyk over Bakås

Røykskyen står ut av munningen på kanonen... Foto: Lennart Kylesø, Ellingsrud.

Søndag 8. mai, på selve frigjøringsdagen, ønsket Geir Nordhus i Groruddalen Historielag velkommen til Bakås hoved skanse. Han bar selv uniformen til en dansk-norsk artillerikaptein. Det skulle markeres at det var gått 300 år siden Karl 12. ble tvunget til å trekke seg tilbake. Motstanden ble for stor.

Fredriksten Frivillige Musketerkorps med venner stilte opp i tidsriktige uniformer med musketter og feltkanoner.

Og så braket det løs. Kanonene ble avfyrt så fort man fikk ladet opp. Det smalt skarpt fra muskettene, og lufta ble tung og mett av kruttrøyk.

Med høye smell og røyk blir svenskene holdt tilbake.

Fortsetter neste side -

Nordmenn og svensker står klare i skolegården på Bakås skole.

De mange hundre fremmøtte holdt for ørene og gledet seg over forestillingen.

Det var vanskelig på en slik vakker forsommerdag å forestille seg selve trefningen den gangen, en iskald vinterdag med dyp snø.

Etter at «slaget» var over kunne tilskuerne komme ned og se på uniformer og våpen på nært hold, og det var populært. Groruddalen Historielag har all grunn til å være fornøyd med markeringen.

Kari Brun Wisløff

*Svenskene er klare til angrep
Foto: Lennart Kylesø, Ellingsrud.*

Nordmennene gjør en av kanonene klare til kamp.

Marsjering tilbake til Bakås skole etter at slaget er over. Foto: Lennart Kylesø, Ellingsrud.

Sommer på Årvoll Gård søndag 12. juni 2016

Det kulturhistoriske skiltet forteller og Årvoll gårds historie.

Det er masse liv på tunet en slik fin sommerdag.

Fantastisk juni vær og mengder av folk. Alle kjennetegn på et vellykket arrangement. Det er 30 årsjubileum for Sommer på Årvoll Gård.

Gården eies av Oslo kommune og drives av Brukerforum Årvoll Gård, og gårdsbestyrer er Ellen Thijn.

Gården har 17 brukere; alt fra Lyons, parsellhageeiere, Bjerke dramatiska selskap, Folkeakademiet, Husflidlaget, sølvsmed og mange flere. Fjøsset og våningshuset leies ut til brukere og som møte- og selskapslokaler. Dagens arrangement inneholder noe for en hver smak. Her er det salgsboder med hjemmelaget syltetøy, strikkevarer, pakistansk mat, bøker, salg av sølvsmykker og av årbøker fra Grorud-

Et troll kom å moret barna.

dalen Historielag, osv. Og på den store scenen ved det rosa våningshuset er det underholdning i fire timer.

Først en velkomsthilsen ved Toril Henriksen, så et variert program for barn, unge og gamle. For eksempel Årvoll sangensemble, ballett, klovnerier, diktlesing og musikk og sang. Dessuten ridning, tegnebord og sist men ikke minst, kafé i fjøsset. Les mer om den spennende historien til Årvoll Gård i Kulturminneguiden for bydel Bjerke.

Imponerende arrangement som tydeligvis appellerer til alle aldre.

Tekst og foto: Kari Brun Wisløff

Returadresse: Groruddalen Historielag, Postboks 37 Grorud, 0905 OSLO

Bestillingsskjema - bøker/medlemskap

Vi utgir ny årbok hvert år. Bøkene inneholder viktig lokalhistorisk dokumentasjon fra hele Groruddalen. Den eldste årboken er like aktuell nå som da den ble utgitt.

Kryss av på nedenstående bestillingsseddel og vi sender deg årbøkene i posten.
Eller du kan bestille bøkene på vår nettside www.grohi.no.

Disse prisene har vi på våre årbøker:

Årbok 2014, 2015 kr 150,- / årbok 2013 til 1989: 120,- pr bok.

Porto kommer i tillegg på alle forsendelser fra oss.

Bestilling:

Ja, takk, jeg bestiller følgende (kryss av):

☐ Årbok 1985 (utsolgt)	☐ Årbok 1995	☐ Årbok 2002	☐ Årbok 2009
☐ Årbok 1987 (utsolgt)	☐ Årbok 1996	☐ Årbok 2003	☐ Årbok 2010
☐ Årbok 1989/90	☐ Årbok 1997 (utsolgt)	☐ Årbok 2004	☐ Årbok 2011
☐ Årbok 1991	☐ Årbok 1998	☐ Årbok 2005	☐ Årbok 2012
☐ Årbok 1992	☐ Årbok 1999	☐ Årbok 2006	☐ Årbok 2013
☐ Årbok 1993	☐ Årbok 2000	☐ Årbok 2007	☐ Årbok 2014
☐ Årbok 1994	☐ Årbok 2001	☐ Årbok 2008	☐ Årbok 2015

Jeg ønsker:

- ☐ Å bli medlem - kontingent kun kr 150,- per år
- ☐ Kulturminneguide - "Vandring i bydel Bjerke" kr 50,-
- ☐ "Vandring på Grorud" 2. utgave kr 100,-
- ☐ Groruddalen Kulturminneatlas kr 75,-
- ☐ Toppen i Akersdalen av Johs Brenna, kr 50,-
- ☐ Ny Kulturminneguide for Bjerke Bydel, kr 150,-

Medlemsnr. _____ Navn _____

Adresse _____ Postnr. _____

(Sted/dato)

(Underskrift)